

CARTA EUROPEA DE LES LLENGÜES REGIONALS O MINORITÀRIES

**Convenció del Comité de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992,
per la qual s'aprova la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries**

PREÀMBUL

Els Estats membres del Consell d'Europa, firmants d'esta Carta,

Atès que l'objectiu del Consell d'Europa és dur a terme una unió més estreta entre els seus membres, particularment a fi de salvaguardar i promoure els ideals i els principis que són el seu propi patrimoni comú;

Atès que la protecció de les llengües regionals o minoritàries històriques d'Europa, algunes de les quals corren el perill de desaparèixer amb el pas del temps, contribueix a mantindre i desenvolupar les tradicions i la riquesa culturals d'Europa;

Atès que el dret d'usar una llengua regional o minoritària dins la vida privada i pública constituïx un dret inalienable, d'acord amb els principis que conté el Pacte internacional relatiu als drets civils i polítics de les Nacions Unides, i d'acord amb l'esperit de la Convenció per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals del Consell d'Europa;

Tenint en compte la tasca duta a terme en el marc de la CSCE, i particularment l'Acta Final d'Hèlsinki de 1975 i el document de la reunió de Copenhaguen de 1990;

Subratllant el valor del fet intercultural i del plurilingüisme, i atès que la protecció i el foment de les llengües regionals o minoritàries no s'haurien de fer en detriment de les llengües oficials i de la necessitat d'aprendre-les;

Conscients del fet que la protecció i la promoció de les llengües regionals o minoritàries en els diferents països i les diferents regions d'Europa representen una contribució important a la construcció d'una Europa fonamentada en els principis de la democràcia i de la diversitat cultural, en el marc de la sobirania nacional i de la integritat territorial;

Vistes les condicions específiques i les tradicions històriques pròpies de cada regió dels països d'Europa,

Han acordat el següent:

PART I

Disposicions generals

Article 1

Definicions

En el sentit d'esta Carta:

a) per «llengües regionals o minoritàries» entenem les llengües:

i. que usen tradicionalment en un territori d'un Estat els ciutadans d'este Estat que constituïxen un grup numèricament inferior a la resta de la població de l'Estat; i

ii. diferents de la/les llengua/gües oficial/s d'este Estat;

no inclou ni els dialectes de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat ni les llengües dels immigrants;

b) per «territori en què s'usa una llengua regional o minoritària», entenem l'àrea geogràfica en què esta llengua és el mode d'expressió d'un nombre de persones que

justifique l'adopció de les diverses mesures de protecció i de promoció que preveu esta Carta;

c) per «llengües sense territori» entenem les llengües que usen els ciutadans de l'Estat que són diferents de la/les llengua/gües que usa/usen la resta de la població de l'Estat però que, si bé s'usen tradicionalment en el territori de l'Estat, no es poden associar a una àrea geogràfica particular d'este.

Article 2

Compromisos

1. Totes les Parts es comprometen a aplicar les disposicions de la part II a totes les llengües regionals o minoritàries que s'usen al seu territori i que responen a les definicions de l'article 1.

2. Pel que fa a qualsevol llengua que s'esmente en el moment de la ratificació, de l'acceptació o de l'aprovació, d'acord amb l'article 3, totes les Parts es comprometen a aplicar un mínim de trenta-cinc paràgrafs o apartats escollits entre les disposicions de la part III d'esta Carta; com a mínim n'han d'escollir tres de cada un dels articles 8 i 12 i un de cada un dels articles 9, 10, 11 i 13.

Article 3

Modalitats

1 Tots els Estats contractants han d'especificar en els instruments de ratificació, d'acceptació o d'aprovació totes les llengües regionals o minoritàries, o totes les llengües oficials menys esteses en el conjunt o una part del seu territori, a les quals s'apliquen els paràgrafs escollits d'acord amb el paràgraf 2 de l'article 2.

2. Qualsevol Part pot notificar al secretari general, en qualsevol moment posterior, que accepta les obligacions que es desprenen de les disposicions de qualsevol altre paràgraf de la Carta que no haja estat especificat en l'instrument de ratificació, d'acceptació o d'aprovació, o que aplicarà el paràgraf 1 d'este article a altres llengües regionals o minoritàries, o a altres llengües oficials menys esteses en el conjunt o una part del seu territori.

3. Els compromisos que preveu el paràgraf anterior s'han de considerar part integrant de la ratificació, de l'acceptació o de l'aprovació i han de tindre els mateixos efectes des de la data de la notificació.

Article 4

Estatuts de protecció existents

1. Cap de les disposicions d'esta Carta no pot ser interpretada en el sentit que limita o deroga els drets que garantix la Convenció europea sobre els drets humans.

2. Les disposicions d'esta Carta no perjudiquen les disposicions més favorables que regixen la situació de les llengües regionals o minoritàries, o l'estatut jurídic de les persones que pertanyen a minories, que ja existixen en una Part o són previstes en acords internacionals bilaterals o multilaterals pertinents.

Article 5

Obligacions existents

Res d'esta Carta no podrà ser interpretat en el sentit que implica el dret d'iniciar una activitat qualsevol o d'acomplir una acció que contravinga els objectius de la Carta de les Nacions Unides o altres obligacions de dret internacional, incloent-hi el principi de sobirania i integritat territorial dels Estats.

Article 6

Informació

Les Parts es comprometen a vetlar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones afectades siguin informades dels drets i els deures que estableix esta Carta.

PART II

Objectius i principis perseguits d'acord amb el paràgraf 1 de l'article 2

Article 7

Objectius i principis

1 En matèria de llengües regionals o minoritàries, als territoris en què estes llengües s'usen i segons la situació de cada llengua, les Parts han de fonamentar la seua política, la seua legislació i la seua pràctica en els objectius i els principis següents:

- a. el reconeixement de les llengües regionals o minoritàries com a expressió de la riquesa cultural;
- b. el respecte de l'àrea geogràfica de cada llengua regional o minoritària, de manera que les divisions administratives existents o les noves no constituïsquen un obstacle per a la promoció d'esta llengua regional o minoritària;
- c. la necessitat d'una acció resolta de promoció de les llengües regionals o minoritàries, a fi de salvaguardar-les;
- d. facilitar i/o fomentar l'ús oral i escrit de les llengües regionals o minoritàries en la vida pública i en la privada;
- e. mantindre i desenvolupar relacions, en els àmbits que cobrix esta Carta, entre els grups que usen una llengua regional o minoritària i altres grups del mateix Estat que parlen una llengua usada d'una manera idèntica o semblant, com també establir relacions culturals amb altres grups de l'Estat que usen llengües diferents;
- f. posar a disposició formes i mitjans adequats d'ensenyament i estudi de les llengües regionals o minoritàries a tots els nivells que calga;
- g. posar a disposició mitjans que permeten als no parlants d'una llengua regional o minoritària que habiten l'àrea en què esta llengua s'usa d'aprendre-la si ho desitgen;
- h. promoure els estudis i la recerca sobre llengües regionals o minoritàries a les universitats o institucions equivalents;
- i. la promoció de formes adequades d'intercanvis transnacionals, en els àmbits que cobrix esta Carta, per a les llengües regionals o minoritàries que s'usen d'una manera idèntica o semblant en dos o més Estats.

2 Les Parts es comprometen a eliminar, si encara no ho han fet, qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència injustificades quant a l'ús d'una llengua regional o minoritària i que tinguen com a finalitat descoratjar o posar en perill la conservació o el desenvolupament d'esta llengua. L'adopció de mesures especials a favor de les llengües regionals o minoritàries, adreçades a promoure una igualtat entre els parlants d'estes llengües i la resta de la població o a tindre en compte les pròpies situacions particulars, no es considera un acte de discriminació envers els parlants de les llengües més esteses.

3 Les Parts es comprometen a promoure, mitjançant les mesures adequades, la comprensió mútua entre tots els grups lingüístics del país, actuant de manera que el respecte, la comprensió i la tolerància envers les llengües regionals o minoritàries

figuren entre els objectius de l'educació i de la formació que ofereix el país, i a encoratjar els mitjans de comunicació de masses a perseguir el mateix objectiu.

4 En definir la seua política respecte a les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a considerar les necessitats i els desigs que expressen els grups que usen estes llengües. Se les anima a crear, si cal, òrgans encarregats d'aconsellar les autoritats sobre qualsevol qüestió referent a les llengües regionals o minoritàries.

5 Les Parts es comprometen a aplicar, mutatis mutandis, els principis que esmenten els paràgrafs 1 a 4 anteriors a les llengües sense territori. Tanmateix, en el cas d'estes llengües, la naturalesa i l'abast de les mesures que cal prendre per a fer efectiva esta Carta s'han de determinar d'una manera flexible, tenint en compte les necessitats i els desigs, i respectant les tradicions i les característiques dels grups que usen les llengües en qüestió.

PART III

Mesures a favor de la utilització de les llengües regionals o minoritàries en la vida pública que cal prendre d'acord amb els compromisos presos en aplicació del paràgraf 2 de l'article 2

Article 8

Ensenyament

1 En matèria d'ensenyament, les Parts es comprometen, pel que fa al territori en què s'usen estes llengües, segons la situació de cada una d'estes llengües i sense perjudici de l'ensenyament de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat:

a. i. a preveure una educació preescolar en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

ii. a preveure que una part substancial de l'educació preescolar es faça en les llengües regional o minoritàries en qüestió; o

iii. a aplicar una de les mesures que indiquen els apartats i i ii anteriors com a mínim als alumnes les famílies dels quals ho desitgen i el nombre dels quals es considere suficient; o

iv. si els poders públics no tenen competència directa en l'àmbit de l'educació preescolar, a afavorir i/o fomentar l'aplicació de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors;

b. i. a preveure un ensenyament primari en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament primari es faça en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

iii. a preveure, en el marc de l'educació primària, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries en qüestió forme part del currículum; o

iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes les famílies dels quals ho desitgen i el nombre dels quals es considere suficient;

c. i. a preveure un ensenyament secundari en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament secundari es faça en les llengües regionals o minoritàries; o

iii. a preveure, en el marc de l'educació secundària, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries forme part del currículum; o

iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes que ho desitgen o, si és el cas, a aquells les famílies dels quals ho desitgen i el nombre dels quals es considere suficient;

d) i. a preveure la possibilitat d'un ensenyament tècnic i professional en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament tècnic i professional es faci en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o

iii. a preveure, en el marc de l'educació tècnica i professional, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries en qüestió forme part del currículum; o

iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes que ho desitgen o, si és el cas, a aquells les famílies dels quals ho desitgen i el nombre dels quals es considere suficient;

e. i. a preveure la possibilitat d'un ensenyament universitari o altres formes d'ensenyament superior en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a preveure l'estudi d'estes llengües com a disciplines d'ensenyament universitari o superior; o

iii. si, a causa del paper de l'Estat envers les entitats d'ensenyament superior, els apartats i i ii no es poden aplicar, a fomentar i/o autoritzar l'establiment d'un ensenyament universitari o d'altres formes d'ensenyament superior en les llengües regionals o minoritàries, o de mitjans que permeten estudiar estes llengües a la universitat o en altres institucions d'ensenyament superior;

f. i. a adoptar disposicions perquè es donen cursos de formació d'adults o de formació permanent principalment o totalment en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a proposar estes llengües com a disciplines de la formació d'adults i de la formació permanent; o

iii. si els poders públics no tenen competència directa en l'àmbit de la formació d'adults, a afavorir i/o fomentar l'ensenyament d'estes llengües en el marc de la formació d'adults i de la formació permanent;

g) a adoptar disposicions per assegurar l'ensenyament de la història i la cultura de les quals la llengua regional o minoritària és l'expressió;

h. a assegurar la formació inicial i permanent dels mestres necessària per a l'aplicació dels paràgrafs a a g que la Part accepte;

i. a crear un o més òrgan/s de control encarregat/s de seguir les mesures adoptades i els progressos assolits en l'establiment o el desenvolupament de l'ensenyament de llengües regionals o minoritàries, i a elaborar, quant a estos punts, informes periòdics que es faran públics.

2 En matèria d'ensenyament i pel que fa als territoris diferents d'aquells en què tradicionalment s'usen les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a autoritzar, a fomentar o a establir, si el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària ho justifica, un ensenyament en o de la llengua regional o minoritària en els nivells adequats de l'ensenyament.

Article 9

Justícia

1 Les Parts es comprometen, pel que fa a les circumscripcions de les autoritats judicials en què residisca un nombre de persones que use les llengües regionals o minoritàries que justifique les mesures que s'especifiquen més endavant, segons la situació de cada una d'estes llengües i a condició que el jutge no considere que la utilització de les possibilitats que oferix este paràgraf és un obstacle a la bona administració de la justícia:

a) en els processos penals:

i. a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facen el procés en una de les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii. a garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seua llengua regional o minoritària; i/o

iii. a preveure que les demandes i les proves, escrites o orals, no es consideren inadmissibles només pel fet que siguen formulades en una llengua regional o minoritària; i/o

iv. a establir en estes llengües regionals o minoritàries, si es demana, els documents relacionats amb un procés judicial;

en cas que siga necessari el recurs a intèrprets o a traduccions no han de representar gastos addicionals per als interessats;

b) en els processos civils:

i. a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facen el procés en una de les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii. a permetre, si una part en litigi ha de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expresses en la seua llengua regional o minoritària sense que per això incòrriga en gastos addicionals; i/o

iii. a permetre que els documents i les proves es facen en les llengües regionals o minoritàries,

en cas que siga necessari per haver recorregut a intèrprets o a traduccions;

c) en els processos davant els tribunals competents en matèria administrativa:

i. a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facen el procés en una de les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii. a permetre, si una part en litigi ha de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expresses en la seua llengua regional o minoritària sense que per això incòrriga en gastos addicionals; i/o

iii. a permetre que els documents i les proves es facen en les llengües regionals o minoritàries,

en cas que siga necessari per haver recorregut a intèrprets o a traduccions;

d) a adoptar mesures a fi que l'aplicació dels apartats i i iii dels paràgrafs b i c anteriors i l'ús eventual d'intèrprets i de traduccions no comporten gastos addicionals per als interessats.

2 Les Parts es comprometen:

a) a no refusar la validesa dels actes jurídics establits a l'Estat pel sol fet que siguen redactats en una llengua regional o minoritària; o

b) a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establits a l'Estat pel sol fet que siguen redactats en una llengua regional o minoritària, i a preveure que seran oposables als tercers interessats que no parlen estes llengües, amb la condició que aquell qui faça valer l'acta els en comuniqui el contingut; o

c) a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establits a l'Estat pel sol fet que siguen redactats en una llengua regional o minoritària.

3 Les Parts es comprometen a fer accessibles, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius nacionals més importants i els que afecten particularment les persones que fan ús d'estes llengües, llevat que estos textos ja estiguen disponibles d'una altra manera.

Article 10

Autoritats administratives i servicis públics

1 En les circumscripcions de les autoritats administratives de l'Estat en les quals residisca un nombre de parlants de llengües regionals o minoritàries que justifique les mesures que s'especifiquen més avall i segons la situació de cada llengua, les Parts es comprometen, en la mesura del que siga raonablement possible:

a) i a vetlar perquè les autoritats administratives utilitzen les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a vetlar perquè els propis agents que estiguen en contacte amb el públic facen servir les llengües regionals o minoritàries en les relacions amb les persones que s'hi adrecen en estes llengües; o

iii. a vetlar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguen presentar demandes orals o escrites i rebre una resposta en estes llengües; o

iv. a vetlar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguen presentar demandes orals o escrites en estes llengües; o

v a vetlar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguen presentar un document redactat en estes llengües que siga vàlid;

b) a posar a disposició formularis i textos administratius d'ús habitual per la població en les llengües regionals o minoritàries, o en versions bilingües;

c) a permetre a les autoritats administratives redactar documents en una llengua regional o minoritària.

2 Pel que fa a les autoritats locals i regionals als territoris de les quals residisca un nombre de parlants de llengües regionals o minoritàries que justifique les mesures que s'especifiquen més avall, les Parts es comprometen a permetre i/o fomentar:

a) l'ús de les llengües regionals o minoritàries en el marc de l'administració regional o local;

b) la possibilitat per als parlants de llengües regionals o minoritàries de presentar demandes orals o escrites en estes llengües;

c) la publicació, per part de les col·lectivitats regionals, dels seus textos oficials igualment en les llengües regionals o minoritàries;

d) la publicació, per part de les col·lectivitats locals, dels seus textos oficials igualment en les llengües regionals o minoritàries;

e) l'ús, per part de les col·lectivitats regionals, de llengües regionals o minoritàries en els debats de les assemblees, sense excloure'n, tanmateix, l'ús de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat;

f) l'ús, per part de les col·lectivitats locals, de llengües regionals o minoritàries en els debats de les assemblees, sense excloure'n, tanmateix, l'ús de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat;

g) l'ús o l'adopció, si és el cas conjuntament amb la denominació en la/les llengua/gües oficial/s, de les formes tradicionals i correctes de la toponímia en les llengües regionals o minoritàries.

3 Pel que fa als servicis públics assegurats per les autoritats administratives o altres persones que actuen per compte d'estes, les Parts contractants es comprometen, als territoris en què s'usen les llengües regionals o minoritàries, segons la situació de cada llengua i en la mesura del que siga raonablement possible:

a) a vetllar perquè les llengües regionals o minoritàries es facen servir durant la prestació del servici; o

b) a permetre als parlants de llengües regionals o minoritàries formular una demanda i rebre una resposta en estes llengües; o

c) a permetre als parlants de llengües regionals o minoritàries formular una demanda en estes llengües.

4 A l'efecte de l'aplicació del que disposen els paràgrafs 1, 2 i 3 que han acceptat, les Parts es comprometen a prendre una o diverses de les mesures següents:

a) la traducció o la interpretació que eventualment es requereixen;

b) la contractació i, si és el cas, la formació d'un nombre suficient de funcionaris i altres agents públics;

c) satisfer, en la mesura del possible, les demandes d'agents públics que coneguen una llengua regional o minoritària de ser destinats al territori en què s'usa esta llengua.

5 Les Parts es comprometen a permetre, a petició dels interessats, l'ús o l'adopció de patronímics en les llengües regionals o minoritàries.

Article 11

Mitjans de comunicació

1 Les Parts es comprometen, per als parlants de les llengües regionals o minoritàries, als territoris en què s'usen estes llengües, segons la situació de cada llengua, en la mesura en què les autoritats públiques, d'una manera directa o indirecta, tenen una competència, poders o un paper en este àmbit, respectant els principis d'independència i d'autonomia dels mitjans de comunicació:

a) en la mesura en què la ràdio i la televisió tenen una missió de servici públic:

i. a assegurar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio i una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio i una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

iii. a adoptar les disposicions adequades perquè els difusors programen emissions en les llengües regionals o minoritàries;

b) i a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a fomentar i/o facilitar l'emissió de programes de ràdio en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

c) i a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a fomentar i/o facilitar la difusió de programes de televisió en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

d) a fomentar i/o facilitar la producció i la difusió d'obres àudio i audiovisuals en les llengües regionals o minoritàries;

e) i a fomentar i/o facilitar la creació i/o el manteniment, com a mínim, d'un òrgan de premsa en les llengües regionals o minoritàries; o

ii. a fomentar i/o facilitar la publicació d'articles de premsa en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

f) i a cobrir els costos suplementaris dels mitjans de comunicació que facen ús de les llengües regionals o minoritàries, si la llei preveu una assistència financera, en general, per als mitjans de comunicació; o

ii. a ampliar les mesures existents d'assistència financera a les produccions audiovisuals en llengües regionals o minoritàries;

g) a donar suport a la formació de periodistes i altre personal per als mitjans de comunicació que facen servir les llengües regionals o minoritàries.

2 Les Parts es comprometen a garantir la llibertat de recepció directa de les emissions de ràdio i televisió dels països veïns en una llengua usada d'una manera idèntica o semblant a una llengua regional o minoritària, i a no oposar-se a la retransmissió d'emissions de ràdio i televisió dels països veïns en esta llengua. A més, es comprometen a vetlar perquè no s'impose a la premsa escrita cap restricció a la llibertat d'expressió i a la lliure circulació de la informació en una llengua usada d'una manera idèntica o semblant a una llengua regional o minoritària. L'exercici de les llibertats esmentades més amunt, que comporta deures i responsabilitats, es pot sotmetre a les formalitats, condicions, restriccions o sancions que preveja la llei, sempre que constitueixen mesures necessàries, en una societat democràtica, per a la seguretat nacional, la integritat territorial o la seguretat pública, la defensa de l'orde i la prevenció del crim, la protecció de la salut o de la moral, la protecció de la reputació o dels drets d'altri, per a evitar la divulgació d'informacions confidencials, o per a garantir l'autoritat i la imparcialitat del poder judicial.

3 Les Parts es comprometen a vetlar perquè els interessos dels parlants de llengües regionals o minoritàries siguin representats o considerats en el marc de les estructures creades eventualment d'acord amb la llei i que tinguen la tasca de garantir la llibertat i la pluralitat dels mitjans de comunicació.

Article 12

Activitats i equipaments culturals

1 Pel que fa a activitats i equipaments culturals –particularment biblioteques, videotèques, centres culturals, museus, arxius, acadèmies, teatres i cines, com també treballs literaris i de producció cinematogràfica, expressió cultural popular, festivals, indústries culturals, incloent-hi, entre d'altres, la utilització de noves tecnologies– les Parts es comprometen, pel que fa al territori en què s'usen estes llengües i en la mesura en què les autoritats públiques tinguen una competència, poders o un paper en este àmbit:

a) a fomentar l'expressió i les iniciatives pròpies de les llengües regionals o minoritàries, i a afavorir els diferents mitjans d'accés a les obres produïdes en estes llengües;

b) a afavorir els diversos mitjans d'accés d'altres llengües a les obres produïdes en les llengües regionals o minoritàries, ajudant i duent a terme les activitats de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació;

c) a afavorir l'accés de les llengües regionals o minoritàries a les obres produïdes en altres llengües, ajudant i duent a terme les activitats de traducció, doblatge, post-sincronització i subtitulació;

d) a vetlar perquè els organismes encarregats d'emprendre o donar suport a diverses formes d'activitats culturals integren en una mesura adequada el coneixement i la pràctica de les llengües i les cultures regionals o minoritàries en les operacions que siguin iniciativa d'ells o a les quals donen suport;

e) a afavorir mesures que facen possible que els organismes encarregats d'emprendre o donar suport a activitats culturals disposen de personal que domine la llengua regional o minoritària, a més de la/les llengua/gües de la resta de la població;

f) a afavorir la participació directa, pel que fa als equipaments i els programes d'activitats culturals, de representants dels parlants de la llengua regional o minoritària;

g) a fomentar i/o facilitar la creació d'un o més organismes encarregats de recollir, rebre en dipòsit i presentar o publicar les obres produïdes en les llengües regionals o minoritàries;

h) si cal, a crear i/o promoure i finançar servicis de traducció i de recerca terminològica amb vista, principalment, a mantindre i crear en cada llengua regional o minoritària una terminologia administrativa, comercial, econòmica, social, tecnològica o jurídica adequada.

2 Pel que fa als territoris diferents d'aquells en què s'usen tradicionalment les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a autoritzar, a fomentar i/o a preveure, si el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària ho justifica, activitats o equipaments culturals adequats, d'acord amb el paràgraf anterior.

3 Les Parts es comprometen, en la seua política cultural a l'estranger, a donar un lloc adequat a les llengües regionals o minoritàries i a la cultura de la qual són l'expressió.

Article 13

Vida econòmica i social

1 Pel que fa a les activitats econòmiques i socials, les Parts es comprometen, per al conjunt del país:

a) a excloure de la pròpia legislació qualsevol disposició que prohibisca o limite sense cap raó justificable el recurs a llengües regionals o minoritàries en els documents relatius a la vida econòmica o social, particularment en els contractes de treball i en els documents tècnics com ara les instruccions de productes o equipaments;

b) a prohibir la inserció, en els reglaments interns de les empreses i els documents privats, de clàusules que excloguen o limiten l'ús de les llengües regionals o minoritàries, almenys entre els parlants de la mateixa llengua;

c) a oposar-se a les pràctiques que tinguen la intenció de descoratjar l'ús de les llengües regionals o minoritàries en el marc de les activitats econòmiques o socials;

d) a facilitar i/o fomentar per altres mitjans diferents dels que esmenten els apartats anteriors l'ús de les llengües regionals o minoritàries.

2 En matèria d'activitats econòmiques i socials, les Parts es comprometen, en la mesura en què les autoritats públiques hi tinguen competència, al territori en què s'usen les llengües regionals o minoritàries, i en la mesura en què siga raonablement possible:

a) a definir, per mitjà de les reglamentacions financeres i bancàries, modalitats que permeten, en condicions compatibles amb els usos comercials, la utilització de les llengües regionals o minoritàries en la redacció d'ordes de pagament (xecs, lletres de

canvi, etc.) o altres documents financers o, si és el cas, a vetlar per la introducció d'un procés d'este tipus;

b) en els sectors econòmics i socials dependents directament del seu control (sector públic), a dur a terme accions que fomenten l'ús de les llengües regionals o minoritàries;

c) a vetlar perquè els equipaments socials com ara hospitals, asils o residències oferisquen la possibilitat de rebre i d'atendre en la seua llengua els parlants d'una llengua regional o minoritària que necessiten cures per raons de salut, d'edat o d'altres;

d) a vetlar, segons les modalitats adequades, perquè les consignes de seguretat siguin igualment redactades en les llengües regionals o minoritàries;

e) a fer accessibles en les llengües regionals o minoritàries les informacions que donen les autoritats competents relatives als drets dels consumidors.

Article 14

Intercanvis transfronterers

Les Parts es comprometen:

a) a aplicar els acords bilaterals i multilaterals existents que vinculen els Estats en què la mateixa llengua s'usa d'una manera idèntica o semblant, o a esforçar-se a concloure'n, si cal, per tal d'afavorir els contactes entre els parlants de la mateixa llengua en els Estats en qüestió, en els àmbits de la cultura, l'ensenyament, la informació, la formació professional i l'educació permanent;

b) en interès de les llengües regionals o minoritàries, a facilitar i/o promoure la cooperació a través de les fronteres, especialment entre col·lectivitats regionals o locals en el territori de les quals s'usa la mateixa llengua d'una manera idèntica o semblant.

PART IV

Aplicació de la Carta

Article 15

Informes periòdics

1 Les Parts presentaran periòdicament al secretari general del Consell d'Europa, en la forma que determinarà el Comitè de Ministres, un informe sobre la política duta a terme, d'acord amb la part II d'esta Carta, i sobre les mesures preses en aplicació de les disposicions de la part III que hagen acceptat. El primer informe s'ha de presentar durant l'any següent a l'entrada en vigor de la Carta per a la Part en qüestió; els altres informes, en intervals de tres anys després del primer informe.

2 Les Parts han de publicar els seus informes.

Article 16

Examen dels informes

1 Els informes presentats al secretari general del Consell d'Europa en aplicació de l'article 15 seran examinats per un Comitè d'experts que es constituirà d'acord amb l'article 17.

2 Els organismes o les associacions establits legalment en una Part podran cridar l'atenció del Comitè d'experts sobre qüestions relatives als compromisos que haja pres

esta Part en virtut de la part III d'esta Carta. Un vegada consultada la Part interessada, el Comit  d'experts podrà tindre en compte estes informacions en la preparació de l'informe que esmenta el paràgraf 3 d'este article. Estos organismes o associacions podran presentar, a més, declaracions sobre la política duta a terme per una Part, d'acord amb la part II.

3 Sobre la base dels informes que esmenta el paràgraf 1 i de les informacions que esmenta el paràgraf 2, el Comit  d'experts preparar  un informe adreçat al Comit  de Ministres. Este informe anir  acompanyat d'observacions que les Parts seran invitades a formular, i el Comit  de Ministres el podrà fer públic.

4 L'informe que esmenta el paràgraf 3 contindrà, particularment, les propostes del Comit  d'experts al Comit  de Ministres amb vista a la preparació, si és el cas, de qualsevol recomanació d'este a una o més Parts.

5 El secretari general del Consell d'Europa elaborar  un informe biennal detallat per a l'Assemblea parlamentària sobre l'aplicació de la Carta.

Article 17

Comit  d'experts

1 El Comit  d'experts ser  compost d'un membre per cada Part, que el Comit  de Ministres nomenar  d'una llista de persones de la m s alta integritat i competència reconeguda en les matèries de què tracta la Carta, que la Part afectada proposar .

2 Els membres del Comit  seran nomenats per un període de sis anys i el seu mandat ser  renovable. Si un membre no pot complir el seu mandat, ser  substituït d'acord amb el procediment que preveu el paràgraf 1, i el membre nomenat en substitució completar  el termini del mandat del seu predecessor.

3 El Comit  d'experts adoptar  el seu reglament intern. El secretari general del Consell d'Europa n'assegurar  la Secretaria.

PART V

Disposicions finals

Article 18

Esta Carta  s oberta a la firma dels Estats membres del Consell d'Europa. Se sotmetrà a ratificació, acceptació o aprovació. Els instruments de ratificació, d'acceptació o d'aprovació es dipositaran davant el secretari general del Consell d'Europa.

Article 19

1 Esta Carta entrar  en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data en què cinc Estats membres del Consell d'Europa hagen expressat el seu consentiment a estar vinculats per la Carta, d'acord amb el que disposa l'article 18.

2 Per a qualsevol Estat membre que expresse posteriorment el seu consentiment a estar vinculat per la Carta, esta entrar  en vigor el primer dia del m s següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data del dipòsit de l'instrument de ratificació, d'acceptació o d'aprovació.

Article 20

1 Un vegada esta Carta haja entrat en vigor, el Comité de Ministres del Consell d'Europa podrà convidar qualsevol Estat no membre del Consell d'Europa a adherir-se a la Carta.

2 Per a qualsevol Estat que s'adherisca, la Carta entrarà en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data de dipòsit de l'instrument d'adhesió davant el secretari general del Consell d'Europa.

Article 21

1 Qualsevol Estat, en el moment de la firma o del dipòsit del seu instrument de ratificació, d'acceptació, d'aprovació o d'adhesió, pot formular una o més reserva/es als paràgrafs 2 a 5 de l'article 7 d'esta Carta. No s'admet cap altra reserva.

2 Qualsevol Estat contractant que haja formulat una reserva en virtut del paràgraf anterior pot retirar-la totalment o parcialment adreçant una notificació al secretari general del Consell d'Europa. La retirada tindrà efecte la data en què el secretari general reba la notificació.

Article 22

1 Qualsevol Part pot denunciar, en tot moment, esta Carta adreçant una notificació al secretari general del Consell d'Europa.

2 La denúncia tindrà efecte el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de sis mesos des de la data en què el secretari general reba la notificació.

Article 23

El secretari general del Consell d'Europa notificarà als Estats membres del Consell i a qualsevol Estat que s'haja adherit a esta Carta:

- a) qualsevol firma;
- b) el dipòsit de qualsevol instrument de ratificació, d'acceptació, d'aprovació o d'adhesió;
- c) qualsevol data d'entrada en vigor d'esta Carta, d'acord amb els articles 19 i 20;
- d) qualsevol notificació que reba en aplicació de les disposicions del paràgraf 2 de l'article 3;
- e) qualsevol altre acte, notificació o comunicació que concernisca esta Carta.

En fe dels quals, els sotasignats, degudament autoritzats a este efecte, han firmat esta Carta.

Fet a Estrasburg, el 5 de novembre de 1992, en francès i en anglès, tots dos textos donant igualment fe, en un sol exemplar que es dipositarà en els arxius del Consell d'Europa. El secretari general del Consell d'Europa n'adreçarà una còpia certificada a cada un dels Estats membres del Consell d'Europa i a qualsevol Estat convidat a adherir-se a esta Carta